

35

III. Ahmed'in
Baltacı
Mehmed
Paşa'ya
beyaz
üzerine
hatt-ı
hümâyunu
(TSM,
nr. E 6073)

ilerle 18 Temmuz 1711 günü Prut nehri bataklıkları civarında Rus kuvvetleriyle karşılaştı. Dört gün kadar devam eden ve tarihte Prut Savaşı adıyla anılan bu muharebe sırasında Rus ordusunun kuşatma altında ve çaresizlik içinde kalması üzerine Rus Çarı I. Petro Osmanlılar'ın her istediğini yerine getirecek bir barış teklifinde bulundu. Baltacı Mehmed Paşa'nın da uygun görmesi üzerine iki taraf arasında 22 Temmuz 1711'de bir antlaşma yapıldı. Antlaşmanın imzalanmasından III. Ahmed de memnun olmuş ve kendisini İstanbul'a çağırılmıştı. Ancak ordusunu muhasaradan kurtaran Çar I. Petro'nun vaad ettiği hususları yerine getirmemesi, sadrazama karşı İstanbul'da bir muhalefet grubunun oluşmasına sebep oldu. Gerçekten antlaşmanın neticesini alabilme hususunda ağır davranan Mehmed Paşa'nın bu tutumu İstanbul'da yanlış yorumlara yol açmıştı. Nihayet III. Ahmed'in emriyle Eylül 1711'de Edirne'ye gelen ve 20 Kasım 1711'de sadâret mührü kendisinden alınan Baltacı Mehmed Paşa Aralık 1711'de kalebent olarak Midilli'ye sürüldü. Temmuz 1712'de de Limni adasına gönderildi. Aynı yılın eylülünde orada öldü. Kabri Niyâzî-i Mısıri'nin medfun bulunduğu hazîrededir. Bir oğlu ile Fatma adında bir kızı vardı.

Vefat ettiğinde yaşı elliyi geçmiş bulunan Mehmed Paşa, mizaç bakımından hırslı ve devlet işlerinde entrikaya me-

yilli, devlet idaresinde fazla kabiliyeti olmayan bir kimse idi.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 115, s. 7, 307; BA, Nâme-i Hümâyûn Defteri, nr. 6, s. 218-219; TSMA, nr. E 2989, 6073; Râşid, Târih, III, 110, 150, 151, 155-165, 166-176, 191-195, 222, 265, 332-335, 338-342, 347-349, 353-354, 358-364, 365-366, 368-372; Silâhdar, Nusretnâme (Parmaksızoğlu), II/2, s. 207, 229, 262, 268-275, 286; Dilâver Ağazâde Ömer, Zeyl-i Hadikatü'l-üvzerâ, Freiburg 1969, s. 7, 10; Hammer, HEO, XIII, tür.yer.; Sicill-i Osmânî, IV, 208-209; Ahmed Refik, Baltacı Mehmed Paşa ve Büyük Petro, İstanbul 1327, s. 61-83; Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, IV/1, s. 85-86; IV/2, s. 280-285; Danışmend, Kronoloji, IV, 472-473, 503; Akdes Nimet Kurat, Prut Seferi ve Barışı 1123, Ankara 1952, II, 732-734, 827; a.mlf., "Baltacı Mehmed Paşa", İA, II, 287-291; Ahmed Muhtar, "Rus Menabine Göre Baltacı Mehmed Paşa'nın Prut Seferi", TOEM, sy. 45 (1333), s. 160-185; Münir Aktepe, "Baltacı Mehmed Paşa'nın Prut Seferi ile Alâkalı Emirleri", TED, sy. 1 (1970), s. 131-170; a.mlf., "1711 Prut Seferi ile İlgili Bazı Belgeler", TD, sy. 34 (1984), s. 19-54; a.mlf., "Baltacı Mehmed Paşa", Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 1981, IV, 309-312.

MÜNİR AKTEPE

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı

(1886-1978)

Eğitimci, yazar ve hattat.

28 Şubat 1886'da İstanbul Cihangir'de doğdu. Babası Mucurlu Baltacıoğlu İbrâhim Edhem, annesi Düzceli Hamdûne Hanım'dır. İlk öğrenimine Cihangir Sirkeci Mescidi içindeki mahalle mektebinde başladı; Kabataş'taki Şemsülmekâtib ile Firuzağa'daki Meşrik-ı Füyûzât adlı özel okullarda ve Kışlaarkası İlkmektebi'nde devam etti. Orta öğrenimini Fevziye Rüşdiyesi'nde yaptı. 1899'da girdiği Vefa İdâdisi'nden 1903'te mezun oldu. Daha sonra Dârülfünun-ı Osmânî'nin tabiiye şubesine girdi (1904). Burada özellikle kimya, fizik ve morfoloji derslerine karşı olan büyük ilgisi yanında hocası Kadri Efendi'den de hüsn-i hat dersleri almaya başladı.

Dârülfünun'da öğrenci iken Divân-ı Hümâyûn kâtipliğine memur olarak girdi. II. Meşrutiyet'in ilânından önce bir süre fahrî hat hocalığı yaptıktan sonra mezuhiyetinin ardından Dârümuallimîn-i İbtidâiyye'ye hat hocası oldu (1908). Okul müdürü Satı Bey'in tavsiyesi ve devrin Maarif Nâzırı Emrullah Efendi'nin onayı ile pedagoji ve el sanatları konularında incelemelerde bulunmak üzere Avrupa'

İsmayıl
Hakkı
Baltacıoğlu

ya gönderildi. Fransa, İngiltere, Belçika, İsviçre ve Almanya'daki öğretim kurumlarında araştırmalar yaptı; bu kurumların özel ve genel öğretim metotlarını inceledi. 1911'de Almanya'dan yurda döndü ve Dârümuallimîn'deki görevine devam etti.

Baltacıoğlu'nun 1916 yılına kadar çalıştığı Dârümuallimîn'de Satı Bey'le birlikte uygulamaya koyduğu yeniliklerin temelinde öğrenciyi gerçek hayatın şartlarına göre yetiştirme, buna göre mesleğe, el işlerine ve sanata yönlendirme düşüncesi hâkimdi. Dârümuallimîn yanında Dârümuallimât ve bu okul bünyesindeki Ana Muallim Mektebi'nde de dersler verirken bir yandan da fahrî olarak Şemsülmekâtib adlı özel ilkokulda ders nâzırlığı (programcılık ve danışmanlık) görevini üzerine aldı. Ayrıca bu okulda yeni terbiye konusundaki bütün düşünce ve tasarımlarını uygulama imkânı buldu. Açık hava okulu, kır gezintileri ve aile müsamereleri gibi modern uygulamalarının ilk denemelerini de bu sırada yaptı. Fakat I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Dârümuallimîn'de çalıştığı sırada faaliyetlerinden memnun olmayanların şikâyeti üzerine daha önce Maarif Nezâreti'nce Dârülfünun terbiye müderrisliğine tayin edilmişti (1913); ancak 1916 yılına kadar Dârümuallimîn'deki çalışmalarını da sürdürdü. Dârülfünun'un islahına yönelik çalışmalarda Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu gibi devrin tanınmış şahsiyetleriyle birlikte önemli roller üstlendi. Bu arada Orta Öğretim Genel Müdürlüğü (1918), kısa bir süre Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu genel başkanlığı (1919) gibi maarifin üst kademelerinde idarî görevlerde bulundu.

Ancak çeşitli olumsuz etkilerle idarî görevlerde dilediği gibi çalışma imkânı bulamadığını gören Baltacıoğlu, Dârül-